

KÖVÉR LÁSZLÓ MEGNYITÓBESZÉDE A FIDESZ SZEGEDI KONGRESSZUSÁN

Tisztelt Tagtársak!

Két év után immár másodsorra ért az a megtiszteltetés, hogy bevezető szavakat mondhatok a FIDESZ Kongresszus munkájának megkezdése előtt, s be kell vallanom, hogy – legalábbis emlékeim szerint – akkor, mármint az első alkalommal, ez a feladat sokkal könnyebbnek bizonyult. Akkor, 1988 szeptemberében mindössze annyi feladatunk volt, hogy megőrizzünk egy autonóm szervezetet a pártállam utolsó rugdalódzásai közepette. Elég volt, hogy összegyűltünk, létünket demonstráltuk és elég volt, hogy néhány evidencia-számba menő kijelentést tettünk, és már, joggal, úgy éreztük, hogy tettünk valamit. Nem várható, hogy valaha is jelentős, elsőpró politikai erő fog a FIDESZ köré tömörülni – mondtam akkor látnoki módon. És valóban, ha valaki akkor azt jósolta volna nekünk (aki akkor is ott volt, az próbáljon meg visszaemlékezni), hogy két év múlva ez az akkor 1360 fővel és 30 csoporttal működő, tágan vett baráti közösség az ország egyik markáns politikai pártjává válik, akkor valószínű, hogy zajosan megünnepeltük volna humorérzékét. A rendszer azonban igen viharos gyorsasággal esett szét, hónapok, szinte napok alatt, látszólag csak a rá kimondott szavak súlya alatt. A kommunisták elementek, azonban a csődtömeg itt maradt a nyakunkban. Hogy mekkora ez a csőd, mekkora a nyomorúságunk, ezt csak ma, az elmúlt napokban, hetekben érzékeljük és próbáljuk meg felmérni valójában. Ma már nemigen lehet egyszerűen igaz dolgokat elmondani ebben az országban, ahogy kezd minden összekuszálódni. Nem jól mennek és nem is jó irányba mennek talán a dolgok.

Az első szabad választások után nyolc hónappal megállapíthatjuk, hogy a magyar demokrácia válságban van. Válságban van a kormány, válságban az ellenzék, válságban van a politikai élet és a gazdaságra vonatkoztatva ezt a szót csak azért nem használom, mert vaskos eufemizmus lenne. De nézzük sorjában.

Az első száz nap után még joggal elmondhattuk, hogy a kormány nem követett el jövátehetetlen hibákat. Ma már ez kevés. Az idő az, ami jövátehetetlenül elmúlik, anélkül, hogy a kormány a legcsekélyebb jelét mutatná annak, hogy élni tud a lehetőséggel. A gazdasági tárcák között kommunikációs zavarok mutatkoznak, a kormány gazdasági alapfolyamatokról alapinformációkkal nem rendelkezik. Átfogó koncepció összeállítása helyett új hivatalok felállítása és emberek csereberéje folyik, kedden pedig az utóbbi évek legkatasztrofálisabb költségvetési törvénye kerül betervesítésre, és erről kezd majd a Tisztelt Ház kétes értékű és kétes értelmű vitát.

Az első komolyabb próbatételnél, az úgynevezett taxisblokád alkalmával a kormány Murphy törvényeinek jegyében amit elronthatott, azt el is rontotta. Mindent egybevetve: se erős kormány, se erős forint. Rossz koalíció, őszintétlenség, elhibázott gesztusok, önbizalomhiány, kisebbségi komplexus, ennek arrogáns túlkompensálása, eredendően meglévő és politikai hibákkal súlyosbított szakemberhiány, a sajtóval, az ellenzékkel, a társadalommal szembeni kommunikáció-képtelenség – címszavakban azok a problémák, amelyeket a kormány működésének értékelésekor említenünk kell és elemeznünk kellene. Az ellenzék tevékenységének mérlege is deficitesebb mutatkozik, legalábbis az én véleményem szerint. Rossz pszichológiai érzékkel tovább mélyítette a kormánypártok soraiban meglévő komplexusokat. Noha visszatérően az ország valós állapotának feltárására szólította fel a kormányt, inkább maga is csak sejtette, mint tudta, hogy mekkora a baj, végül maga is elszalasztotta az elmúlt 8 hónapot, aminek következtében ma nincs felkészülve arra, hogy bármely pillanatban átvehesse a kormányzást. A kialakult helyzetért viselt felelősség természetesen közös, úgy értem, hogy mind a hat pártot érinti, de korántsem azonos mértékű az egyes pártokra nézve. Még csak azt sem lehet mondani, hogy arányos lenne a parlamenti mandátumok arányaival. A felelősség azon lehetőséggel arányos, amellyel az egyes pártok a viszonyok alakítása tekintetében rendelkeznek, illetve rendelkeztek, s itt ki kell mondanunk, hogy a kormányzó pártok oldalán az MDF, az ellenzék oldalán pedig az SZDSZ az, amelyik a felelősség döntő részét viseli. Az MDF a koalíciós pártok rossz kiválasztásával eleve kétségessé tette, hogy kormánya képes lesz a kihívásoknak megfelelni. Összekevervén a kormányzásra kapott felhatalmazást a rendszerváltás saját ízlés szerinti lebonyolításával, az utóbbi felelősségét nem volt hajlandó megosztani az ellenzékkel, elmulasztotta azoknak a kölcsönösen elfogadható alapelveknek a rögzítését, melyek elfogadása konfliktusoktól óvhatta volna meg a parlamentet és a politikai életet.

Az SZDSZ hajlandó volt az MDF-fel egy, a többi párt érdekeit alig figyelembe vevő olyan paktumot aláírni, amely magában foglalta a konstruktív bizalmatlanság intézményét. Ezzel önként és saját hatáskörében lemondott az egész ellenzék azon lehetőségéről, hogy az alkalmatlanná vált kormányt alkotmányos eszközökkel megbuktathassa. Ezzel stabillá tette ugyan a kormányt, de hozzájárult az egész demokratikus berendezkedés destabilizálódásának lehetőségéhez. Legnagyobb felelőssége azonban a két nagy pártnak egymáshoz való viszonyuk alakítása tekintetében van. Ma Magyarországon az a komoly demokráciában abszurdnak minősíthető helyzet áll fenn, hogy a két nagy – már csak mandátumaik számát tekintve is –, az ország életében meghatározó hatást gyakorló párt nincs beszélő viszonyban egymással. Sőt, ki kell mondanunk azt is, hogy a normális kommunikáció kialakulását mélyen gyökerező, szűk körből induló, de egyre terebélyesedő személyes gyűlölségek akadályozzák. Márpedig az ország jelen helyzetében, a dolgok jelen állása

mellett mindenkinek választ kell adnia arra a kérdésre, hogy egy ki nem zárható, talán nem is olyan távoli kormányválság esetén, amikor új választásokat kell kiírni, elviselhetőnek tartja-e, hogy az előzőhöz valószínűleg alig hasonlítható hangvételű, viszont feltehetőleg a választók nagymérvű közönye által kísért kampánnyal, illetve választással újabb hónapok menjenek veszendőbe a kormány felállítására. Amennyiben a kérdésre nemleges választ kapunk, fel kell tennünk azt a költői kérdést, vajon lehetséges-e a mandátumok adott megoszlása mellett más alternatíva, mint egy olyan kormány, amelyben az MDF és az SZDSZ együtt kénytelen kormányozni. Nem lenne-e jobb a nemzeti érdekekre való két hivatkozás között lélekben kicsit barátkozni a gondolattal, majd pedig tudatosan készülni a következő kényszerhelyzetre. Kétségtelen, mind a kormány, mind pedig az SZDSZ magatartásában a változás biztató jelei tapasztalhatók, kérdés azonban, hogy van-e még készség, és marad-e elég idő arra, hogy továbblépjenek. A fentebb jelzett problémák részben okozói voltak annak a látványos közönynek, amellyel a választók a pártok megmérettetését kísérték. Ennek jelentőségét nem szabad alábecsülni. Magyarországon ma kétségkívül a parlamentáris demokrácia intézményrendszerének kiépítése terén mutatható fel a legbiztatóbb eredmény. Egy demokrácia normális működéséhez azonban az is eltagadhatatlanul szükséges, hogy az állampolgárok élni tudjanak ezekkel az intézményekkel, hogy bízzanak azok hatékonyságában. Ez pedig csak akkor következik be, ha tömeges és tartós tapasztalatok igazolják vissza számukra ezen intézmények előnyeit, azt, hogy az ügyek jobban intéződnék, és az élet érezhetően javul számukra. Nyilvánvaló, a közeljövőben erre semmi esély nincs. Amikor a pártok működésükkel kiállítanak magukról egy bizonyítványt, akkor ez a bizonyítvány a társadalom nagy többsége számára a demokráciáról szól. De vigyáznia kell annak is, aki valamiféle erkölcsi magaslatról ítélkezik a magyar politikai élet pártjai felett. Lehet, sőt kell kritizálni a politikai élet minden szereplőjét, lehetőleg persze azonos mérce szerint mérve. Lehet hiteltelenségüket emlegetni, ezt'erősíteni is. Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy ez a parlament pártjaival, politikusaival ennek a társadalomnak külső kényszer nélkül választott parlamentje, bizonyos értelemben tehát hű tükre társadalmi állapotainknak. Lehet a függetlenek jórészt falvakban aratott győzelmét, mint a demokráciának a pártok és pártoskodók feletti győzelmét ünnepelni, sugallva szinte, hogy pártokra nincs szükség. De akkor meg kell mondania valakinek, hogy milyen módon képzelet el a demokrácia működését ezek nélkül a pártok nélkül, és ha sikerül feltalálnia a pártok nélküli működőképes parlamentarizmust, biztos lehet, hogy honfitársaink külföldi ismertségi rangsorán meg fogja előzni Rubik Ernőt.

Itt kell szólni a helyhatósági választásokról is néhány szót. Felvetődik a kérdés, hogy vajon az ezen elért eredményünk siker-e? Nem akarom megválaszolni, hiszen nem tudom, de mindenesetre a másik alternatívát mondanám el: lehet, hogy nem elsősorban a mi sikerünk, hanem a többiek kudarca.

S ez körülbelül egybecsenghet azzal, amit idáig mondtam. Viszont annak, amit a helyhatóságokban az általatok támogatott képviselők vagy ti magatok is, mint képviselők fogtok produkálni, annak nem kisebb a tétje, mint az – ahogy itt valaki megfogalmazta nekem egy beszélgetés során –, hogy ebben a négy évben el fog dőlni, utcát neveznek-e el rólatok, rólunk, ezekről a képviselőkről, vagy pedig úgy elzavarnak négy év után, hogy a nevünkre sem fog emlékezni senki se. Van egy szerintem kétségtől megkérdőjelezhetetlen eredménye ennek a helyhatósági választásnak. Az pedig az, hogy számos, a helyi közösségekben tekintéllyel bíró, szakértelemmel rendelkező, s a FIDESZ-koron már többé vagy kevésbé túllévő, tehát a FIDESZ tagságán kívül lévő embert sikerült megnyerni, hogy a mi színeinkben, a mi támogatásunkat élvezve induljon a választásokon, tehát adja az ő nevét a FIDESZ-hez, s fogadja el, hogy a FIDESZ adja, hol jól, hol rosszul csengő márkanévét az ő megválasztásához. Én azt gondolom, hogy ennek jelentőségét a FIDESZ jövőbeni szempontjából nem lehet eléggé megbecsülni. Az is biztos, és biztosak lehettek benne, hogy négy év múlva, vagy tán sokkal előbb, ki fog derülni, hogy az egyes jelöltek kiválasztásában, azok bejuttatásában hol fogtunk mellé. Erről biztos értesítést fog számotokra nyújtani a következő választás. A szavazópolgárok ítélete megfellebbezhetetlen lesz. Ne legyenek olyan illúzióitok, hogy minden jelöltünk, aki bejutott, tökéletes és meg fog felelni annak a várakozásnak, amit ti feléje, illetve amit a választópolgárok felénk támasztottak. De arra kérlek benneteket, igyekezzetek lehetőségeitek szerint, a helyi csoportok tagjaiként ezeknek az embereknek kellő segítséget nyújtani, másrészt pedig ellenőrizni ezeket az embereket, megőrizni legalább azt, a siker csekély esélye mellett, hogy ezek az emberek, ha kell, akkor emelt fővel és tiszteségesen állhassanak fel négy év után a székükből.

Beszélni kell az önkormányzati választások kapcsán egy másik problémáról is, amiről, azt gondolom, szemforgatás lenne hallgatni. A beszéd elején az előző kongresszuson, illetve az első kongresszuson történeteket idéztem, hadd tegyem ezt most meg másodszer. Akkor Lukács János és az MSZMP támadásai borzolták fel a kedélyeinket, ma pedig nyugodtan elmondhatjuk, hogy a régi szép időket idéző példátlan sajtókampány tárgyai voltunk az elmúlt hetekben. Ez a kampány részben a szervezet illetve annak egy része kampánya volt önmaga ellen, részben pedig a FIDESZ és az SZDSZ között a budapesti önkormányzatokban kirobbant konfliktus ürügyén önzetlen barátaink szigorú, de igazságos, minden esetben higgadt, korrekt hangvételű kritikája bennünket, az eltévedt nyáját igyekezett a helyes útra visszatéríteni. Komolyra fordítva a szót, a történetek tanulságaképpen számolnunk kell néhány dologgal. Először azzal, nem vagyunk pusztán érdekesség külföldi politikusoknak, újságíróknak. Egzotikus rejtély, üde színfolt, akiket jelentéktelenségük miatt támadni nem érdemes s a dicséretük sem több, mint közvetett fricska az úgynevezett nagyok orrára. Ma már veszélyes dolog nem komolyan venni bennünket. Veszélyes

dolog az, ha nem vesszük komolyan magunkat. Ma már a politikai élet minden más szereplőjének az az érdeke, hogy gyorsítsa azt a nehezen feltartóztatható folyamatot, amelynek során a választók szemében mi is beleszürkülünk az üdének éppen nem mondható magyar politikai palettába. Méltósággal kell viselni azokat az ütéseket, amelyek, a kommunisták hajdan volt ütéseitől eltérően, nem feltétlenül erősítenek bennünket. Meg kell tanulnunk ügyesen visszaütni, vagy még inkább okosan, – Rockenbauer úr hasonlatával élve – aikido harcos módjára elhajolni, hogy élvezhessük az elzúgó ütés következtében fellépő látványos találkozást az ellenfél orra és a talaj között. Másodszor, most tényleg meg kell tanulnunk komolyan venni a kritikát, még akkor is, ha a csomagolás esetleges ízléstelensége megfekszi a gyomrunkat. Harmadszor pedig, számolnunk kell azzal – és talán ez a legkomolyabb következmény –, hogy az SZDSZ-től történő valós, illetve látszólagos eltávolodásunk következtében megrendülhet az a szimpátia, amelyet az úgynevezett közvéleményt formáló értelmiség idáig tanúsítani látszott irántunk. Arról az értelmiségről van szó, amely az SZDSZ-ben és a FIDESZ-ben látta a jövő európai Magyarországnak letéteményeseit. Sokuk szemében az SZDSZ-szel bár nem kívánt, de kényszerűen felvállalt konfliktusunk az ő világképükben élő európai eszménytől való eltávolodást is jelenti. E veszélyt semmiképp sem vehetjük félvállról, már csak azért sem, mert véleményük közvetlenül a sajtón keresztül, vagy többszöri áttétellel hosszútávon mindenképpen befolyásolhatja a szélesebb közvéleményben rólunk kialakult képet. Én azt hiszem egyébként, hogy többségük meggyőződhet arról, hogy ha nem is minden út vezet Európába, de azért bizonyára több út vezet oda. Ha néha megértőbbek vagyunk is, mint mások, néha pedig keményebbek, még lehetünk következetesebbek. Attól, hogy mi nem tartjuk magunkat az európaiság egyedüli letéteményeseinek, még lehetünk szabadelvűek. Attól, hogy nem ásunk lövészárkokokat és nem is vagyunk hajlandóak az előttünk mások által megásottakba beleugrálni, még nem biztos, hogy a felelősségtől félünk. És ne feledjük el azt sem, mi még soha nem mondtuk, hogy aki ellenünk van, az velük van.

Arról pedig, hogy ki, mikor, miben természetes szövetséges, illetve ki, mikor, miben természetes ellenfél, arról csak annyit, mostanság túl gyakran, túl sokunkban szakad fel a sóhaj: Uram, a barátainktól ments meg bennünket, az ellenfeleinkkel majd csak elbánunk valahogy!

Végül pedig az ínyenceknek a végső mondandóhoz bevezetésképpen egy, a *FIDESZ Press* 1988. októberi számából idéznék egy érdekes passzust. (A szerző egyébként Hegedűs István.) „Megtorpant a FIDESZ két kongresszusi forduló között. Ha utólag visszatekintünk október első két napjának eseményeire, akkor azzal a megállapítással érdemes kezdeni az értékelést, hogy a Jurta Színházban rendezett első kongresszusi forduló a FIDESZ eddigi legnehezebb próbatételének bizonyult. Nem a külső ellenfél – az MSZMP Központi Bizottságának azon a héten tartott ülésén erőre kapott rendpártiak –

támadása állta útját a szövetség diadalmenetének, hanem egy látszólag gyorsan és zökkenőmentesen lebonyolítható napirendi pont, a Szervezeti és Működési Szabályzat tárgyalása hozta felszínre a lappangó belső nézeteltéréseket, egyelőre leginkább az indulatok szintjén”. Idézet idáig. Az a véleményem, hogy egy igazi kongresszusnak az lenne a hivatása, hogy mód nyíljon valódi, az országot és a szervezetet igazán érintő politikai kérdések megvitatására, és esetleg ezekben a kérdésekben az állásfoglalásra. Ehelyett ki tudja, milyen perverz szenvedélytől hajtva immár harmadszor múltatjuk kongresszus címén az időnket azzal, hogy viszonylag hosszabb távra megpróbáljuk lezárni a Működési Szabályzat körüli huzavonát. Úgy gondolom, e napirendi pont előtt jó, ha mindannyian számot vetünk azzal, hogy tökéletes SZMSZ nincs, ha lenne, sem lenne másra alkalmas, mint hogy csupán kedvező lehetőségeket biztosítson egy politikai szervezet normális működése, vagyis a politizálás számára, de mégoly tökéletesnek hitt SZMSZ sem helyettesíti magát a politikai cselekvést. A mozgalomról sem beszélni kell, hanem sok mindenhez hasonlóan azt is elsősorban csinálni. Úgy gondolom tehát, hogy az előttünk levő nap során dűlőre kellene jutnunk egymással minden tekintetben. El kellene mindenkinek döntenie, akar-e akár hosszabb távon a kisebbség keserű kenyérére, a szervezet legelemibb érdekeit figyelembevéve belül maradni, vagy pedig úgy gondolván, hogy nem ez az a ló, amit akart, békésen megválni attól a lelki tehertől is, amelyet a két kedvenc szervezete közötti hezitálás jelent.

Végül pedig azt gondolom, hogy ezzel a kongresszussal nehezen fogunk előre lépni. Nehezen fogjuk felvenni a ritmust az egyre gyorsuló eseményekkel, az egyre inkább belelendülő politikai ellenfelekkel szemben. Ez a kongresszus – ne támasszunk vele szemben túlzott elvárásokat – tényleg arra lesz jó, hogy végre lezárjon egy korszakot a FIDESZ-ben, elkezdődhessen egy profi politikai párthoz méltó, profi körülmények között zajló profi politizálást. Ez valamikor a jövő évben kezdődhet el. Ezen a kongresszuson legfeljebb érinthetjük azokat a problémákat, amelyekről őszintén és komolyan vitatkoznunk kellene. Ránk férne egy kis megállás, egy kis pihenés, meg kéne egyszer állnunk és vissza kéne néznünk, és ki kéne lépünk saját magunkból, kívülről kéne saját magunkra tekinteni ahhoz, hogy egyáltalán szóba vehessük az erőinket, a problémáinkat. Én azt gondolom, hogy ezt a kongresszust, az elkövetkezendő másfél napot annak kellene alárendelni, hogy egyszer – és a közeljövőben, hiszen az idő sürget, és lehet, hogy holnap már túllép rajtunk –, egyszer ezt meg tudjuk tenni. Úgyhogy a magam részéről köszönöm a türelmeteket, és elnézést kérek, ha visszaéltem volna vele, vagy ha csalódást okoztam volna beszédemmel.